

Előszó a magyar kiadáshoz

Nagyapám, Fischer Márton, egy Vári nevű magyar faluban született a Bereg vármegyéhez tartozó Beregszász közelében. Az első és a második világháború közötti években Vári, a Tisza északi partjának más településeihez hasonlóan, hivatalosan nem Magyarországhoz, hanem Csehszlovákiához tartozott.¹ A két ország között ebben a térségben a Tisza mentén húzódott a határ. Noha a magyaroknak jól ment a soruk Váriban, a kisebbségi státusszal soha nem tudtak megbarátkozni, és nemzeti öntudatukat a költészet, a dalok, a népszokások és a tradíciók segítségével tartották ébren. Kárpátalja az 1938-as müncheni egyezményt követő első bécsi döntés révén újra csatlakozhatott az anyaországhoz.²

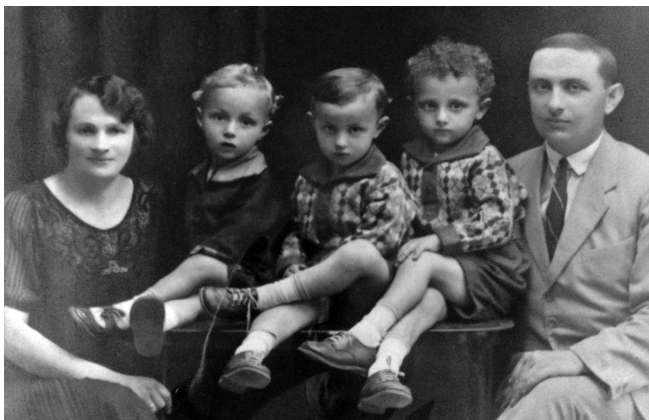

Sajnos, a német nácizmus és az Európa-szerte lábra kapó antiszemizmus erősödésének hatására Márton nagyapám kénytelen volt úgy dönteni, hogy családjával – nagyanyámmal, Zsuzsannával, Vilmos és Lajos nevű bácsi-káimmal és édesapámmal, Józseffel – együtt Amerikába emigrál. Csakhogy az Egyesült Államokba való bevándorlást nemzetiségi alapú kvótarendszer szabályozta, és míg családtagjaira a cseh kvóta volt érvényes, Márton a magyar kvóta alá esett.³ Mivel a magyarok nagyobb számban kívántak kivándorolni, a magyar kvóta hamar kimerült, és Márton soha nem jutott

¹ Az egykori mezőváros, Vári ma Ukrajnához tartozik a beregszászi járásban, a magyar határ közelében. Zömében magyarok lakják – *a szerk.*

² A müncheni egyezményt 1938. szeptember 30-én írták alá, az első bécsi döntés 1938. november 2-án volt – *a szerk.*

³ Az Egyesült Államokban 1921-ben és 1924-ben vezették be az általános bevándorlási kvótát (Johnson- és Johnson-Reed-törvény). Az első az országban élő nemzetiségek 3, a második 2 százalékában maximálta az évente beengedhető népesség arányát, ami a bevándorlás drasztikus csökkenését eredményezte. A második törvény elsősorban a Kelet- és Dél-Európából induló bevándorlást akadályozta azzal, hogy az 1890. évi népszámlálás nemzetiségi arányait tekintette referenciának, azon időpontét, ami után a térségből megindult a nagyobb létszámú kivándorlás. (A fenti kiegészítésért Prepub Anikó történést illeti köszönet – *a szerk.*)

Zsuzsanna nagyanyám, Lajos, József apám, Vilmos és Márton nagyapám

ki Európából. A család többi része eljutott New Yorkba, később Ohióba költözött, és biztos megélhetést talált Amerikában. Nagyapám, Márton, Auschwitzban halt meg. Aki utoljára látta őt, arról számolt be, hogy az éhezéstől haldokló nagyapám már mozdulni is alig bírt.

Úgy nőttem fel, hogy tudtam, mi történt nagyapámmal, és végig éreztem, mennyire fáj ez a veszteség nagyanyámnak, apámnak és nagybátyáimnak. Munkám három középponti témája, a szabadság, a morális felelősség és a halál sok szállal kötődik ehhez a mélyen személyes történethez. Egyszerre érzem megtisztelőnek és torokszorítótnak, hogy elgondolásaim ezekről a dolgokról most a magyar olvasó számára is hozzáférhetővé válnak. Amikor Vári újra Magyarországé lett, a Fischer-fiúk – Vilmos, Lajos és József – büszkék voltak arra, hogy Petőfitől, a szabadság nagy magyar költőjétől több hazafias verset tudnak emlékezetből elmondani, mint bárki más a faluban. Felkavaró élmény volt, amikor Budapestre látogattam, ahol alkalmam nyílt találkozni nagyapám Ignác nevű fivérével, az egyetlennel, aki a hét testvér közül túlélte a Holokausztot. A szabadságról, a felelősségről és az élet végéről szóló írásaim e gyűjteményét nagyapám, Márton emlékének ajánlom, és mindazoknak, akiknek Magyarországon fontos a szabadság.⁴

John Martin Fischer

⁴ Az előszó megírásakor támaszkodtam Louis Fischer kéziratára: *No Cholent in Vari; Memories of a Childhood in a Hungarian Village in Czechoslovakia 1924-1940* [Váriiban nem kapsz sóletet; gyermekkori emlékek egy csehszlovákiai magyar faluból 1924-1940], Amherst, Massachusetts, 2012.